

Zpráva o šetření ve věci práv dětí umístěných v Dětském domově A.

Na veřejného ochránce práv se obrátila paní B., která byla do léta 2018 vychovatelkou v Dětském domově A. (dále také „dětský domov“). Již při svém odchodu z dětského domova vyslovila paní B. přání, že by ráda zůstala v kontaktu s dětmi z rodinné skupiny, ve které působila. Vybrané děti by si rovněž ráda brala na pobyty v rámci „hostitelské péče“.

Během následujících dvou let probíhala komunikace mezi paní B. a ředitelkou dětského domova. Žádný pobyt vybraných dětí (Adam, Bedřich a David – dále také „chlapci“) u paní B. však neproběhl, stejně tak paní B. údajně nemohla děti navštěvovat v dětském domově. Víдалa se s nimi během jejich volných vycházek, pobytů u rodičů či prostřednictvím komunikace přes telefon či sociální sítě. V prosinci 2020 se paní B. vrátil jako odmítnutý balík, který chlapcům zaslala na adresu dětského domova.

Z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti,¹ mj. i oblast ochrany práv dětí, jsem se šetření ujala já.

V rámci šetření jsem se zaměřila na následující oblasti:

- umožnění osobního kontaktu výše jmenovaných chlapců s paní B.,
- nepřevzetí balíku adresovaného výše jmenovaným chlapcům (prosinec 2020).

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsem dospěla k závěru, že ředitelka dětského domova:

- **Pochybila**, když paní B. přes její opakované žádosti neumožnila návštěvu chlapců v prostorech dětského domova či v rámci celodenních vycházek (část C.1).
- **Pochybila**, když v případě zájmu paní B. o „hostitelskou péči“ nepostupovala v souladu se zákonem (část C.1).
- **Pochybila**, když v prosinci 2020 chlapcům nepředala balík zaslaný paní B. a bez jejich vědomí jej zaslala zpět na adresu odesílatele (část C.2).

B. Skutková zjištění

Paní B. byla dva roky zaměstnaná v dětském domově jako vychovatelka, předtím tam působila v rámci studentské praxe či dobrovolnictví. Ke konci srpna 2018 ukončila pracovní poměr (na základě výpovědi z června 2018). Ředitelce dětského domova sdělila, že by ráda zůstala v kontaktu s dětmi z „její“ rodinné skupiny a brala si je také na pobyty v rámci „hostitelské péče“. Ředitelka dětského domova ji požádala, aby ponechala chlapcům prostor adaptovat se na nového vychovatele a následně se ozvala. Když tak paní B. učinila, ředitelka dětského domova reagovala vyhybavě, vyžadovala osobní projednání, nevyhověla žádné z opakovaných žádostí paní B. o návštěvu chlapců v zařízení, jejich

1 Podle § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

celodenní vycházku či pobyt mimo zařízení. Uvedla, že ji nepovažuje za osobu vhodnou pro hostitelskou péči z důvodu její údajné nezralosti.

V prosinci 2020 zaslala paní B. chlapcům na adresu dětského domova balík (s mikulášskou nadílkou). Balík převzala ředitelka dětského domova a bez vědomí chlapců jej zaslala zpět na adresu paní B.

C. Právní hodnocení

C.1 Osobní styk chlapců s paní B.

Dítě má právo přijímat v zařízení návštěvy osob odpovědných za výchovu, dalších blízkých osob² a rovněž třetích osob.³ Zákon dává řediteli zařízení právo zakázat nebo přerušit návštěvu jakékoli osoby v případě jejího nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí.⁴ Návštěvy třetích osob zákon podmiňuje vědomím pedagogického pracovníka.⁵ Ředitel zařízení může návštěvy třetích osob zakázat pouze v případě udělení opatření ve výchově.⁶

Kontakty s dítětem umístěným v zařízení, které neprobíhají přes noc, podléhají pravidlům zařízení stanoveným ve vnitřním řádu zařízení (která samozřejmě nemohou být v rozporu se zákonem).⁷

Orgán státní správy, tedy i ředitel dětského domova, musí veškerá obdržená podání posuzovat podle jejich skutečného obsahu.⁸ V případě, že ředitel ústavního zařízení obdrží podání obsahově vypovídající o žádosti o propustku (pobyt dítěte mimo zařízení přes noc), avšak dané podání nemá náležitosti dané zákonem nebo některé podstatné skutečnosti nejsou ze žádosti zřejmé, je povinností ředitele dětského domova žadateli pomoci odstranit nedostatky nebo jej vyzvat k jejich odstranění v přiměřené lhůtě.⁹

O zamítnutí žádosti o propustku (pobytu dítěte mimo zařízení přes noc) rozhoduje ředitel ústavního zařízení v oblasti státní správy.¹⁰ O tomto úkonu musí vydat zamítavé správní rozhodnutí,¹¹ které musí mít zákonem stanovené náležitosti.¹² Proti zamítavému

2 Podle § 20 odst. 1 písm. n) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve změně pozdějších předpisů (dále také „zákon o výkonu ústavní výchovy“).

3 Podle § 20 odst. 1 písm. o) zákona o výkonu ústavní výchovy. Odráží se také ve Standardech kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, který definuje, že zařízení má aktivně vytvářet podmínky pro vytvoření a/nebo udržování kontaktu dítěte s rodinou a osobami blízkými, mimo jiné formou návštěv těchto osob v zařízení (viz bod 2.14 Standardů kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče [on-line], 2015. s. 31–32; dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Standardy_kvality_pece_o_deti.pdf).

4 Podle § 23 odst. 1 odst. e) zákona o výkonu ústavní výchovy.

5 Podle § 20 odst. 1 písm. o) zákona o výkonu ústavní výchovy.

6 Podle § 21 odst. 1 písm. e) zákona o výkonu ústavní výchovy. Opatření ve výchově může trvat nejdéle 30 dnů v období následujících 3 měsíců.

7 Podle § 34 odst. 1 písm. a), § 20 odst. 1 písm. n) a o) zákona o výkonu ústavní výchovy.

8 Podle § 37 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

9 Podle § 45 odst. 2 správního řádu.

10 Ve smyslu § 24 odst. 3 písm. e) zákona o výkonu ústavní výchovy.

11 Ve smyslu § 67 a následující správního řádu.

rozhodnutí náleží žadateli právo odvolání.¹³ Před rozhodnutím musí ředitel zařízení vyzvat orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále také „OSPOD“) k vyjádření a pobyt dítěte povolit pouze po jeho předchozím souhlasu.¹⁴

Z doložených dokumentů (korespondence mezi paní B. a ředitelkou dětského domova) vyplývá, že paní B. opakovaně žádala ředitelku dětského domova o umožnění návštěv chlapců v dětském domově a měla zájem o intenzivnější osobní kontakt s chlapci prostřednictvím „hostitelské péče“. V období Vánoc žádala o umožnění předat chlapcům dárky. Ředitelka dětského domova reagovala v e-mailech vyhýbavě. Uváděla, že je nezbytné projednat věc rozsáhleji a osobně. Jejich osobní jednání proběhlo v lednu 2019. Ze záznamu z tohoto jednání mimo jiné vyplývá, že *„slečně B. bylo sděleno, že zatím nepominuly důvody, pro které vedení DD nesouhlasí s hostitelskou péčí. Bylo však dohodnuto, že osobní kontakt s dětmi, pokud tyto budou chtít, je nadále možný a slečna B. byla požádána, aby v této věci dodržela domluvená pravidla (časové hledisko a program DD) a kontaktovala ředitelku – e-mail, telefon, osobně.“*

Paní B. svůj trvalý zájem o „hostitelskou péči“ pravidelně opakovala (červen 2019, září 2019, červen 2020), v posledních zprávách psala o celodenních výletech s chlapci. V rámci komunikace nabízela přizpůsobení programu dětí i chodu dětského domova. V červnu 2019 na žádost paní B. reagovala zástupkyně dětského domova, která jí napsala: *„Ohledně hostitelské péče jste již, myslím, obdržela dostatek informací, a navíc to není záležitost natolik akutní, abych ji s Vámi řešila v nepřítomnosti paní ředitelky.“* Ředitelka dětského domova na e-mail následně nikterak nereagovala. Žádost ze září 2019 zůstala bez odpovědi. V červnu 2020 ředitelka dětského domova bez zdůvodnění napsala pouze, že žádosti nemůže vyhovět.

Část komunikace mezi paní B. a ředitelkou dětského domova proběhla osobně. Její obsah mám tak pouze zprostředkovaný. Údajně mělo dojít k domluvě paní B. s ředitelkou dětského domova, že paní B. vyčká jeden měsíc po svém odchodu ze zařízení, aby si chlapci mohli zvyknout na nové vychovatele, a že paní B. bude dodržovat pravidla nastavená dětským domovem.

Paní B. rovněž několikrát nabídla dětskému domovu účast dětí na volnočasových akcích, které spoluorganizovala. Za dané nabídky dětský domov poděkoval, avšak ani jedné nevyužil.

Ředitelka dětského domova mi v rámci šetření předložila dokument nazvaný *„Informace o hostitelské péči“*, který vypracovala a podle kterého se dětský domov řídí. Je v něm popsáno, jak „hostitelská péče“ v podobě daného dětského domova probíhá. V dokumentu je mimo jiné uvedeno, že *„žadatelé o hostitelskou péči navštíví, po předchozí telefonické domluvě, zařízení, kde proběhne neformální vstupní pohovor s ředitelkou zařízení, sociální pracovníky a vychovateli. Tato konzultace je velmi důležitá jak pro budoucí hostitele, tak pro pracovníky zařízení, neboť jejich stanovisko a hodnocení celkové situace musí být respektováno.“* Dále jsou zde stanovena pravidla pro žádosti o pobyt dětí

12 Podle § 68 správního řádu obsahuje rozhodnutí výrokovou část, odůvodnění a poučení účastníků.

13 Podle § 81 správního řádu.

14 Podle § 30 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

u hostitelů – konkrétně že o vycházkách a návštěvách dětí rozhodují ředitelka a vychovatelé, celodenní pobyty dětí mimo zařízení schvaluje nebo zamítá výhradně ředitelka zařízení a o víkendových či prázdninových pobytech rozhoduje OSPOD.

Z dokumentace doložené ředitelkou dětského domova rovněž vyplývá, že ji v únoru 2019 kontaktovala klíčová sociální pracovnice OSPOD chlapců Bedřicha a Davida a dotazovala se na vyřízení žádosti paní B. o hostitelskou péči chlapců. V záznamu je mimo jiné uvedeno: „... hovořeno o (ne)vhodnosti hostitelské péče dětí Bedřicha a Davida s tím, že slečna B. není vhodná jako hostitelská rodina pro svou nezralost“.

Dospěla jsem k závěru, že ředitelka dětského domova pochybila, když paní B. přes její opakované a (nutno říct) zdvořilé žádosti neumožnila návštěvu dětí v prostorech dětského domova či v rámci celodenních vycházek. Je nepochybné, že paní B. je pro chlapce osobou blízkou. V období předcházejícím jejím žádostem byla vychovatelkou v dětském domově v rodinné skupině chlapců. Mezi ní a chlapci tak bez pochybností byl navázán blízký vztah. Jak vyplynulo z mého šetření, děti k paní B. mají i nyní (tedy po třech letech po jejím odchodu z dětského domova) zachován pozitivní vztah, mají zájem se s ní vídat, komunikují s ní přes telefon a sociální sítě či se s ní vídají během volných vycházek a pobytů u rodičů. Takovou osobu je možné jednoznačně označit za osobu blízkou, se kterými mají děti právo udržovat pravidelný osobní, telefonický či korespondenční kontakt. Dané právo dětí nemůže ředitelka zařízení bez dalšího omezit ani mu evidentně bránit odkazem na zavedená pravidla zařízení.

Z doložené korespondence je zřejmé, že paní B. byla ochotna se termínově přizpůsobit plánovaným aktivitám chlapců, chodu zařízení i jejich pobytům mimo zařízení. Ředitelka dětského domova však trvala na tom, že paní B. není vhodnou žadatelkou o hostitelskou péči, a (zřejmě) z toho důvodu kontakty chlapců s paní B. nedovolila. K danému závěru ředitelka dětského domova dospěla přesto, že paní B. působila v dětském domově jako vychovatelka (splňuje kvalifikační předpoklady pro tuto pozici), má s dětmi navázaný vztah, který i přes popsané komplikace udržuje. Pro úplnost dodávám (byť to nepovažuji pro účely práva chlapců na styk s osobou blízkou za důležité), že paní B. ukončila pracovní poměr z vlastní vůle, nikoliv pro svou nekompetentnost. Ředitelka dětského domova při šetření uvedla, že s paní B. opakovaně řešila její výchovné kompetence, kdy se domnívala, že často byla na děti „až moc hodná“, pracovněprávní postih jí však nikdy z tohoto důvodu neudělila.

Zároveň musím dodat, že zákon nezná pojem „hostitelská péče“. Jsem si vědoma užívání tohoto termínu pro určitý typ udržování pravidelného kontaktu dětí se zájemci z řad široké veřejnosti. Zdůrazňuji však, že není oprávněním ředitele ústavního zařízení posuzovat žadatele o pobyt dětí mimo zařízení, stejně jako žadatele o náhradní rodinnou péči. Tyto úkony náleží místně příslušným OSPOD, v případě náhradní rodinné péče krajskému úřadu. Aktuální praxe dětského domova (viz dokument „Informace o hostitelskou péči“) svědčí o tom, že zákonný postup může být obcházen. Nadto zdůrazňuji, že v případě paní B. se nejednalo o žadatelku dětskému domovu neznámou. Naopak šlo o osobu dětem blízkou, kde byl jednoznačně zájem na tom, aby s ní dále udržovaly kontakt, bylo-li to také jejich přáním. Paní B. evidentně dodržovala pravidla zařízení, kdy o možnost navštívit děti či s nimi strávit den na výletě žádala písemně, s časovým předstihem a se zdůrazněním, že je ochotna a schopna se přizpůsobit potřebám dětí i zařízení.

Rovněž mám za to, že ředitelka dětského domova pochybila, když v případě zájmu paní B. o „hostitelskou péči“ nepostupovala v souladu se zákonem. Nepožádala ji o specifikování termínu a místa pobytu, případně další potřebné údaje, a v případě zjištění, že se jedná o žádosti o propustky dětí přes noc, nepožádala OSPOD o vyjádření k danému pobytu. Sdělení ředitelky dětského domova, že nepovažuje paní B. za osobu vhodnou pro „hostitelskou péči“ z důvodu její údajné nezralosti, není dostatečné pro neumožnění pobytu chlapců mimo zařízení, případně alespoň postoupení žádosti OSPOD pro účely posouzení paní B. tímto orgánem ve smyslu § 30 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

C.2 Nepřevzetí balíku z prosince 2020

Ředitel zařízení má právo být přítomen při otevírání listovní nebo balíkové zásilky dítětem, pokud je podezření, že zásilka má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečí dětí.¹⁵ Oprávněním ředitele zařízení naopak není odmítnut přijetí listovní a balíkové zásilky adresované umístěnému dítěti, jakož i zpětné odesílání dané zásilky adresátovi.¹⁶

Z paní B. doložených fotografií jednoznačně vyplývá, že v prosinci 2020 zaslala na adresu dětského domova balík. Jako adresáti byli označeni výše jmenovaní chlapci (konkrétně „2. RS: Adam + Bedřich; David“). Balík se paní B. vrátil s tím, že na něm byla přelepena původní adresa adresáta i odesílatele. Jako nový odesílatel byl uveden dětský domov.

V rámci šetření ředitelka dětského domova potvrdila, že v prosinci 2020 odeslala na adresu paní B. balík, který v dětském domově převzala. Uvedla, že tak učinila z důvodu, že s paní B. opakovaně projednávala, že není vhodné dělat mezi dětmi rozdíly, některým dávat dárky, jiným ne, případně rozdávat dárky různé hodnoty. To však podle jejího mínění paní B. nerespektuje.

Dospěla jsem k názoru, že ředitelka dětského domova pochybila, když chlapcům nepředala balík, který jim přišel na adresu dětského domova, a namísto toho jej bez vědomí chlapců odeslala zpět na adresu odesílatele. Rozumím snaze ředitelky dětského domova nastavit dětem stejná pravidla a přistupovat k nim rovně. Musí tak však činit v mezích zákona, nikoliv volit kroky, ke kterým ze zákona nemá oprávnění. Daným postupem totiž nepřiměřeně zasáhla do práva chlapců udržovat kontakt s blízkými osobami, jež může být naplňováno nejen osobním kontaktem, ale také kontaktem korespondenčním (dopisy i balíky) či telefonickým.¹⁷ Nerovnosti mezi dětmi dětského domova z povahy věci vznikají, jsou způsobovány odlišným rodinným zázemím dětí, možnostmi rodičů či dalších blízkých jednotlivých dětí. Pracovníci dětského domova by s nimi měli pracovat v rámci svého přirozeného výchovného a pedagogického působení, nikoliv direktivními zákazy.

15 Podle § 23 odst. 1 písm. f) zákona o výkonu ústavní výchovy.

16 Podle bodů 2.14 a 2.22 Standardů kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče [on-line]. 2015. s. 31–32;

dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Standardy_kvality_pece_o_deti.pdf.

17 Viz § 20 odst. 1 písm. n) zákona o výkonu ústavní výchovy.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám ředitelce Dětského domova A., paní D. a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv ji žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřila ke zjištěným pochybením a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž paní B.

Brno 8. září 2021

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)